

21.09.2010

Julkinen

Maa- ja metsätalousministeriö

MMM:n lausuntopyyntö 21.6.2010, MMM3900/2008

Lausunto vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän loppuraportista

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt lausuntoa vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän loppuraportista (MMM 2010:6).

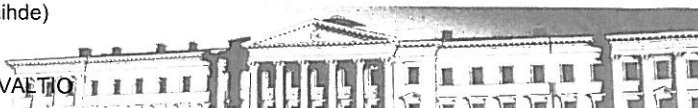
Työryhmä antoi väliraporttinsa 17.12.2009, joka sisälsi ehdotukset mm. vesihuoltolain soveltamisalasta, valvontaviranomaisista, vesihuollon kehittämisestä, vesihuoltolaitosten toiminta-alueista ja niiden hyväksymisestä sekä vesihuollon erityistilanteisiin varautumiseen liittyvistä säännöksistä. Väliraportissa esitettiin myös työryhmän alustavat ehdotukset hulevesien hallinnan sääntelyn kehittämiseksi. Valtiovarainministeriö antoi väliraportista lausuntonsa 25.1.2010 (VM/2820/00.00.05/2009).

Työryhmä ehdottaa loppuraportissaan

- tavoitteellista aikataulua toiminta-alueen eri osin saattamiseksi vesihuoltolaitoksen verkostojen piiriin ja sen sitomista nykyistä selvemmin yhdyskuntakehityksen tarpeisiin,
- vesihuoltolaitoksen velvollisuuden täsmentämistä raakaveden tarkkailussa
- laitosten velvoittamista laatimaan suunnitelma erityistilanteisiin varautumiseksi
- laitoksen toiminta-alueen supistamisen mahdollistamista tietyissä tilanteissa
- että laitosten tulisi talouden läpinäkyvyyden parantamiseksi laatia ja julkaista vesihuoltoa ja huleveden viemärointiä koskeva tilinpäätös ja toimintakertomus
- vakiohyvitystä kuluttajalle veden saannin keskeytyksestä ja
- maankäyttö- ja rakennuslaissa säädettäväksi kunnille velvollisuus huolehtia hulevesien hallinnasta asemakaava-alueilla.

Työryhmä katsoi, että

- kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelmia ei ole syytä kehittää oikeudellisesti sitovampaan suuntaan, vaan opastus riittää
- kiinteistöjen liittymisvelvollisuuteen ei ole tällä hetkellä syytä puuttua ja

- vesihuoltolaissa ei ole tarkoituksenmukaista säätää kustannusten kattamisen periaatteen toteutumisesta vedenkäytön eri sektoreiden kesken eikä myöskään aiheuttamisperiaatteen tarkemmasta noudattamisesta vesihuollon maksuissa, vaan tavoitteet on pyrittävä varmistamaan parantamalla vesihuoltolaitosten läpinäkyvyyttä.

Valtiovarainministeriö toteaa lausuntonaan loppuraportista seuraavan.

Vesihuoltoverkostojen saneerausvelka on ilmeisen suuri ja vakava ongelma. Verkosto alkaa suurelta osin olla 50 vuotta vanhaa. Kuntien pitäisi tehdä ajoissa verkostoinvestoinnit. Työryhmä ei kuitenkaan ehdota suunnitelmia tai muita konkreettisia toimia investointien nopeuttamiseksi.

Saneeraustarpeen muodostumiseen on valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan omalta osaltaan vaikuttanut nykyinen osin hajanainen ja pirstaloitunut vesilaitosrakenne. Työryhmä on käsitellyt verkoston ylläpitoa ja saneeraustarvetta ja ehdottaa asiaa hoidettavaksi säädösmuutoksilla eli vesihuoltolain 15 §:n muutosta siten, että laitos velvoitettaisiin tarkkailemaan laitteiston kuntoa ja lain 18 §:ään tarkentamista siten, että ”investointien” sijasta säädökseen sisällytettäisiin ”uus- ja korjausinvestointien”. Muutosehdotus on sinänsä oikeansuuntainen, mutta se tuskin on riittävän tehokas keino nykyverkoston saneerausvelan hoitamiseksi.

Vesilaitosten tulisi olla kokonsa ja taloudelliselta vahvuutensa puolesta riittävän suuria ja muilta ominaisuuksiltaan sellaisia, että maksut voitaisiin myös käytännössä periä käyttäjiltä aiheuttamisperiaatteen mukaisesti ilman, että ne muodostuvat asiakkaille kohtuuttomiksi. Työryhmä ei ole kuitenkaan tehnyt ehdotuksia vesihuoltolaitosverkoston rakenneuudistuksen valmistelun aloittamisesta.

Työryhmän ehdotuksen mukaan vesihuollon talouden läpinäkyvyys ja sitä kautta myös vesihuollon laatu ja kannattavuus taattaisiin osaltaan vesihuollon tietojärjestelmän avulla. Talouden läpinäkyvyys on monesta näkökulmasta katsottuna tärkeä asia. Ennen kuin taloudellisia resursseja vaativaan tietojärjestelmäinvestointiin yhteistyöryhmineen tulisi ryhtyä, pitäisi valvontajärjestelmä olla kaikilta osin selvitetty ja tiedossa. Nyt raportissa ehdotetaan kuitenkin vielä selvitettäväksi (oma selvityshanke) sitä, että valvontaa siirrettäisiin energiamarkkinavirastolle. Valtiovarainministeriö katsoo, että vaikka ehdotuksen mukainen laitosten talouden valvonta ilmeisesti tehtäisiin palvelemaan lähinnä asiakkaiden tarpeita, asiaa on kuitenkin syytä tarkastella myös hallinnon taloudellisten mahdollisuuksien kannalta. Hallinnon kasvattamiseen on syytä suhtautua varauksellisesti. Ehdotettu valvonnan lisääminen on byrokraattinen ja resursseja vievä keino, jonka kustannustehokkaasta toimivuudesta ei ole riittävää tietoa. Ehdotuksessa ei ole selvitetty tietojärjestelmän ja muun valvonnan aiheuttamia taloudellisia vaikutuksia valtiolle ja kunnille.

Yksi merkittävä työryhmän loppuraportissaan käsittelemä aihekokonaisuus koskee vesihuollon erityistilanteisiin varautumista. Työryhmä pitää tärkeänä parantaa sekä vesihuoltolaitosten että kuntien varautumissuunnittelun tasoa vesihuollon turvaamiseksi erityistilanteissa. Työryhmä esittääkin, että kunnille säädettäisiin velvollisuus suunnitella toimenpiteet vesihuollon tur-

vaamiseksi erityistilanteissa vesihuoltolaitosten verkostojen ulkopuolella. Suunnitelma tulisi ehdotuksen mukaan sisällyttää valmiuslaissa (1090/1991) tarkoitettuun valmiussuunnitelmaan. Suunnitelman sisällyttäminen valmiussuunnitelmaan olisi ehdotuksen mukaan tarkoituksenmukaista, sillä vesihuollon turvaaminen muodostaa keskeisen osan kunnan valmiussuunnittelua. Koska nykytilanteessa erityistilanteita koskevissa varautumissuunnitelmissa on suuria kuntakohtaisia eroja, ja varautumissuunnitelmien taso sekä valmiudet ja kyky toimia erityistilanteissa vaihtelevat kuntakohtaisesti, pitää kuntaosasto esitettyä velvoitetta hyvänä.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi vesihuoltolain 11 §:n mukaan myöntää hakemuksesta kiinteistölle vapautuksen liittämiselvöllisyydestä vesihuoltolaitoksen verkostoon. Työryhmässä on esitetty eriäviä kantoja siitä, voisiko kunta periä vapauttamishakemukseen tekemästään päätöksestä maksun, joka vastaa kunnalle päätöksen tekemisestä aiheutuvaa keskimääräistä kustannusta. Tätä koskeva ehdotus on tästä syystä kirjattu hakasulkeisiin. Ministeriö katsoo, että koska tehtyjen arvioiden mukaan vapauttamishakemusten käsittelystä aiheutuu merkittäviä kustannuksia kunnille, tulisi hakasulkeisiin kirjattu ehdotus sisällyttää lopulliseen esitykseen. Edelleenkin kunta voisi käyttää harkintavaltaa sen suhteen, onko tarkoituksenmukaista, että kunta perii maksun vapauttamishakemukseen tekemästään päätöksestä.

Työryhmän loppuraportissa merkittävin muutos nykytilaan nähden kytkeytyy hulevesien hallintaan. Hulevesien hallinnan osalta ehdotetaan, että vastuita hulevesien eli rakennettujen alueiden sade- ja sulamisvesien hallinnasta selvennettäisiin ja samalla parannettaisiin mahdollisuuksia erityisesti hulevesien maanpäällisten hallintamenetelmien käyttöön. Ehdotuksen mukaan hulevesien ja perustusten kuivatusvesien viemärointi erotettaisiin vesihuoltolain mukaisesta vesihuollosta, ja kunnalle säädettäisiin maankäyttö- ja rakennuslakiin otettavin säännöksin velvollisuus huolehtia hulevesien hallinnasta asemakaava-alueella.

Valtiovarainministeriö pitää hulevesien hallinnan kokonaisuuden keskittämistä kunnille kannatettavana, koska hulevesien määrän ja laadun tehokas ja eri intressit huomioon ottava hallinta vaatii erityisesti kunnan toimivaltaan kuuluvaa alueiden käytön suunnittelua sekä rakentamisen ohjausta ja valvontaa. Hulevesijärjestelmän rakentaminen perustuu kunnan hyväksymään hulevesisuunnitelmaan, ja hulevesijärjestelmä on suunniteltava ja rakennettava siten, että se sopeutuu asemakaavan mukaiseen maankäyttöön ja ympäristöön ja täyttää toimivuuden, turvallisuuden ja viihtyisyyden vaatimukset. Huolehtimisvelvollisuus tuo mukanaan myös tarpeen ohjeistaa kaavoitusta siitä, mitä hulevesien hallinta maankäytön suunnitelmilta edellyttää. Myös siirtymäajan tulee olla riittävän pitkä.

Ehdotuksen 90b §:n mukaan kiinteistön omistajan tai haltijan päävastuu ja velvollisuus huolehtia kiinteistönsä hulevesien hallinnasta säilyy ehdotuksessa ennallaan. Hulevesien hallinnan toteuttamisesta kunnalle aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi kunta voi periä kiinteistön omistajalta tai haltijalta maksun liittymisestä hulevesijärjestelmään sekä vuosittaisen maksun hulevesijärjestelmän vaikutusalueella olevien kiinteistöjen omistajilta

tai haltijoilta. Kuntien kannalta maksujen perimisoikeus on erityisen tärkeää.

Valtiovarainministeriö tuo esiin, että kuntien harjoittaman vesihuollon asema osana kunnan toimintaa on kyseenalaistettu EU-valtiontukisäännöksiä perusteella. Asiaa on tarkasteltu valtiovarainministeriön asettamassa Kunnat ja kilpailuneutraliteetti -työryhmässä, joka 8.6.2010 jättämässään muistiossa esitti, että kunnan ja kuntayhtymän tulisi yhtiöittää kilpailutilanteessa markkinoilla harjoitettava toiminta. Työryhmä esitti kuitenkin yhtiöittämisvelvollisuuteen poikkeusta, joka koski vesihuoltoa. Työryhmä katsoi, että toiminta muodostaa luonnollisen monopolin ja sitä kautta kilpailutilannetta markkinoilla ei ole. Komission kantaa poikkeukseen ei kuitenkaan vielä ole saatu. Koska asia on kunnallisten vesihuoltolaitoksien osalta keskeinen, valtiovarainministeriö katsoo, että esityksen jatkovalmistelussa tulisi ottaa kilpailuneutraliteettinäkökulma huomioon eikä lähestyä asiaa pelkästään talouden läpinäkyvyyden kautta.

Kokonaisuudessaan työryhmän esitykset vaikuttavat sellaisilta, että ne osaltaan selkeyttäisivät ja täsmentäisivät voimassa olevaa lainsäädäntöä ja ohjaussuhteita. Ehdotusten taloudelliset vaikutukset ovat kuitenkin selvittämättä ja valmistelua tältä osin on syytä jatkaa ennen pidemmälle menevien linjausten tekemistä.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Raimo Sailas

Osastopäällikkö,
budjettipäällikkö

Hannu Mäkinen

Tiedoksi

Budjettiosasto (Vallinheimo, Koskinen, Pelkonen, Tainio, Rantanen, Salmi)
Kuntaosasto